

Nr 22.

Av herr **Källman m. fl.**, om åtgärder för ökad social allmänbildning och upplysningsverksamhet för kommunala förtroendemän och tjänstemän.

I en skrivelse till Konungen den 16 maj 1944 hemställde styrelserna för Centralförbundet för socialt arbete och Svenska folkhögskolans lärarförening om ett anslag på 11 000 kr. för anordnande under hösten 1944 av en fortbildningskurs i sociala och socialpolitiska frågor för lärare i samhällsämnena vid landets folkhögskolor samt ett anslag på 10 000 kr. att användas för föreläsnings- och undervisningsverksamhet vid landets folkhögskolor av till skolorna icke knutna föreläsare och lärare. I framställningens motivering anfördes bl. a. följande:

»Den starka utveckling, som den svenska socialpolitiken genomgått under de senaste årtiondena, har ställt mycket stora krav på kunskaper och intresse icke blott hos de myndigheter och tjänstemän, vilka direkt haft att ombesörja det praktiska genomförandet av beslutade åtgärder och reformer, utan även hos den stora allmänhet, vars medverkan vid reformernas genomförande och utnyttjande legat på ett annat plan men för den skull icke varit mindre erforderlig. Det har ofta omvittnats, att betydelsefulla, centralt beslutade reformer försenats eller förfuskats i genomförandet på grund av lokala myndigheters bristande intresse och förmåga liksom på grund av frånvaron av en tillräckligt vaken och upplyst opinion, vars uppgift det bort vara att övervaka och begära, att beslutade reformer effektivt föras ut och omsättas i verkligheten. Utan att bortse från betydelsen av sådana förhållanden som ojämnheten i skatteunderlag, den otillfredsställande primärkommunala indelningen etc., kan man våga det påståendet att den kommunala självstyrelsens då och då påpekade 'kris' har en av sina verksamaste orsaker däri, att de kommunala arbetsuppgifterna och kraven på dessas handläggning ha ökat i snabbare takt än kunnigheten, intresset och förutsättningarna i övrigt hos dem, som uppgifternas ombesörjande ålegat. Den ineffektivitet och 'eftersläpning' i det lokala reformarbetet, som icke så sällan kunnat iakttagas har varit ett väsentligt hinder för detta arbete. Inför den omorganisation av socialvården, som nu förberedes, synes det vara särskild anledning att uppmärksamma även dessa problem, eftersom dels själva övergången till nya bestämmelser och former

för den kommunala socialvården måste befaras komma att medföra ökade svårigheter i de avseenden, som här berörts, och dels den nya organisationen kan väntas komma att ställa ännu större krav än förut på dem, som skola föra den ut i verkligheten och därefter svara för dess effektiva funktionering.

Det är emellertid icke blott i samband med tillkomsten och det praktiska genomförandet av nya reformer på det sociala området, som önskvärdheten av ökade insikter, större intresse och vidare blick för socialvårdens nuvarande uppgifter hos de lokala instansernas förtroendemän och allmänheten aktualiserats. Redan oavsett alla nytillkomna förändringar i socialvårdens utbyggnad och organisation gör sig detta behov gällande. Ur en viss synpunkt sett kan vår nuvarande sociallagstiftning till anda och innehåll sägas ha vuxit ifrån och lämnat efter sig, åtminstone på vissa håll, medborgaropinionen i sociala angelägenheter. På många håll, framför allt på landsbygden men ibland för visso även i städerna, är synen på socialvårdens uppgifter och handlaget hos dem, som meddela dess praktisk-konkreta utgestaltung, alltjämt bestämda av en äldre tids uppfattning och av en annan sådan än den, som lagstiftarna hyst. Det vore avgjort en överdrift att tala om ett svalg mellan lagstiftningen och lagtillämpningen men det vore knappast någon överdrift att tala om en skillnad, i vissa fall en betydande sådan, mellan intentionerna hos å en sidan lagstiftarna och å andra sidan dem, som svara för lagarnas tillämpning. Även på detta plan gör sig behovet av ökad upplysning och djupare kunskaper om vår socialvård, dess uppgifter och medel gällande. Envar med någon kännedom om socialvårdens tillämpning kan betyga detta och tillika bestyrka, att de förluster, socialt och humanitärt, som härvidlag stundom göras, äro allt annat än betydelselösa. För att endast taga ett exempel: den profylaktiska synpunkten i socialpolitiken, som så småningom arbetat sig fram och avsett spår i lagstiftningen, har ännu långt ifrån helt slagit igenom i t. ex. den kommunala fattigvården. Den kan knappast heller slå igenom, så länge många av handhavarna av det praktiska socialvårdsarbetet stå främmande för uppfattningen, att detta kan tjäna något annat ändamål än att lindra nöd, som redan blivit akut, att giva sjukvård i stället för att förebygga ohälsa och understöd i stället för att bevara arbetsförmåga. Och den kan det lika litet, så länge en oupplyst allmän opinion i vissa stycken är direkt hinderlig för en sådan inriktning av samhällets hjälpverksamhet. Jämsidig utveckling och samklang mellan lagstiftning och opinion är behövlig på alla områden, men på socialpolitikens område är detta ett önskemål, som anmäler sig med särskild styrka, just därför att lagstiftningen här utvecklats i snabbare takt än på de flesta andra områden.»

Det resonemang, som här föres beträffande speciellt socialvården och

som utmynnar i ett konkret förslag att genom folkhögskolorna söka nå ut till blivande kommunalmän och allmänheten, kan på motsvarande sätt föras beträffande andra viktiga sidor av den kommunala verksamheten. I fråga om bostadspolitiken äro missförhållandena på många håll påfallande. Den planering av beredskapsåtgärder mot befarad arbetslöshet, vilken nu pågår i kommunerna, visar ofta brister, som delvis kunna äventyra den av statsmakterna planerade konjunkturpolitiken. Vid en framtida omgestaltning av vårt skolväsende komma säkerligen svårigheter av motsvarande art att uppstå etc.

Socialutbildnings-sakkunniga ha i sitt betänkande rörande den högre socialpolitiska och kommunala utbildningen (1944:29) från sin utgångspunkt snuddat vid problemet och framhålla, att de högre sociala utbildningsanstalterna böra bidra till en ökad social allmänbildning. De sakkunniga skriva bl. a.:

»Emellertid får man beträffande den sociala utbildningen icke bortse ifrån att även andra frågor än tjänstemannarekryteringen kräva sin lösning. Sålunda är det av vikt att bereda möjlighet både till ökad social allmänbildning och folkbildning överhuvud och till samhällelig utbildning för vissa särskilda yrkesgrupper. När det gäller den allmänna sociala orienteringen för vidare kretsar av vårt folk är till en början att märka, att man i allmänhet icke kan påräkna, att någon skall ägna längre tid åt att skaffa sig sådan i stället för eller vid sidan av egentlig yrkesutbildning. Det behov av en allmän bildningsverksamhet, som på detta område föreligger, kan således icke fyllas genom att man skapar särskilda utbildningsanstalter eller bereder möjlighet för vederbörande att avlägga examina och förvärva diplom. Däremot är det givet, att tillvaron av läroanstalter för social utbildning, därest sådana ur yrkesutbildningssynpunkt äro motiverade, är av stor vikt även för detta mera allmänna syfte. Dessa institutioner böra i viss utsträckning tjänstgöra såsom samlingspunkter för den allmänna bildningsverksamheten på området, och såväl deras lärare som även de därifrån diplomerade eleverna böra inom denna bildningsverksamhet kunna fylla en viktig funktion. Även om de sociala läroanstalterna i första hand ägna sig åt fackutbildning, får denna sida av deras verksamhet icke lämnas obeaktad. Detta gäller i alldeles särskilt hög grad om en sida av problemet, nämligen frågan om utbildning för sådana tjänstemän och förtroendemän ute i kommunerna, vilka icke ha tid eller tillfälle att genomgå vare sig fullständig eller partiell utbildning vid en läroanstalt men som ändock ha ett uppenbart behov av att skaffa sig utvidgad bildning i ekonomiska, sociala och kommunala spörsmål. Genom korrespondensundervisning, kurser, konferenser o. s. v. bör man söka göra vad som göras kan för att tillgodose det nämnda, sannolikt mycket omfattande utbildningsbehovet, även om åtgärder av

detta slag sannolikt icke kunna föra vederbörande förtroendemän eller andra befattningshavare fram till något slags examen eller berättiga dem till något diplom.»

I det föregående ha nämnts möjligheterna att minska avståndet mellan riks- och kommunalpolitik genom kurser i anslutning till folkhögskolan, genom korrespondensundervisning, kurser och konferenser med anslutning till de högre sociala utbildningsanstalterna etc. Den rationalisering av det militära handbokssystemet, som genomförts under beredskapsåren, för tanken till möjligheten att till tjänst för förtroendemän och tjänstemän göra kommunala lagar och författningar jämte kommentarer tillgängligare. För närvarande skulle t. ex. behövas en utförlig handbok i bostadsfrågan, men det är svårt för enskilda författare att utge en sådan, då författningarna på detta område snabbt ändras och den ekonomiska risken för utgivandet är avsevärd. Om handböcker utgavos systematiskt och inte sporadiskt som nu är fallet, vore det tänkbart, att man kunde införa utbytesbladssystem i sådana fall, då handböcker riskera att snabbt bli föråldrade.

Skriftlig propaganda av olika slag liksom radiopropaganda och reklam skulle vidare kunna tänkas. Ett gott exempel på en typ av broschyrer, som alltför sällan utgivas av offentlig myndighet, utgör den av statens nämnd för samlingslokaler distribuerade skriften om samlingslokaler. Den påminner något om de synnerligen talrika publikationer, som i England utgivas av His Majesty's Stationery Office och till vilka vi i vårt land icke ha någon motsvarighet. Skrifter av denna typ skulle vara av värde inte minst för folkbildningsarbetet.

En utvidgning av konsulentverksamheten vore också tänkbar, vare sig detta skall ske direkt i offentlig myndighets regi eller genom anslag till av kommunala organisationer anordnad konsulentverksamhet.

Det är svårt att utan närmare utredning bedöma, huruvida den propaganda och upplysningsverksamhet, som bedrivits under kriget, givit erfarenheter, som böra tillvaratagas t. ex. i efterkrigsplaneringen, vid socialpolitikens omläggning, vid bostadsfrågans lösande etc. Den generella fråga, som bör besvaras, är huruvida statsmakterna och olika myndigheter göra vad som kan och bör göras för att upplysa allmänheten, förtroendemännen och de kommunala tjänstemännen i de frågor, vilkas lösning kräva medverkan av dessa grupper. Om man jämför den i förhållande till samhällets utgifter för politik av nämnt slag ringa offentliga propaganda- och upplysningsverksamheten med den reklam och propaganda, som anses betala sig i affärlivet, är man benägen anse, att samhället skulle få mer för sina pengar, om upplysning i olika former kunde meddelas i större utsträckning än för närvarande. En utredning på detta område skulle komplettera den av socialutbildningssakkunniga utförda.

Med stöd av vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande åtgärder för ökad social allmänbildning och upplysningsverksamhet för kommunala förtroendemän och tjänstemän.

Stockholm den 16 januari 1945.

G. W. Källman.

Ernst Hage.

Alb. Ramberg.

Karl Aug. Johanson.

J. Hansson.

Karl H. Andersson.

Birger Andersson.

Sven Larsson.

Eric Ericson
i Karlskoga.

Rud. Anderberg.

Alfred Andersson.

Anders Sundvik.

K. F. Söderdahl.

Emil Ahlkvist.

H. Sten.

G. Heüman.

Carl H. Dahlström.

Einar Persson.

Anton Eklund.

F. O. Ericson.

Albert Forslund.

David Norman.
